

Peasi et jaanipäeval poleks öökülma

Seekord oli esimene öökülm kohal septembri alguses, kuid miinuskraadiga öid võib ette tulla ka keset suve.

Ain Kallis

Suvehommikutel hallast valge rohumaa pole Eestis sugugi haruldane nähtus.

Aeg-ajalt kipun lehitsema “Aedniku aastat”, Karel Čapeki raamatukest, kust võib leida hulgaliselt nii hortoloogilisi kui klimatoloogilisi tähelepanekuid.

Kindlasti maapinna lähedal

Panin tähele, et Čapek kirjeldab mitmeid ilmanähtusi, nagu “karmi põhjatuult” või “salakavalat paljaskülma”, ainult mitte öökülma. Miks? Ilmselt seepärast, et Prahast ei avaldu öökülmade mõju nn soojasaare tõttu.

Isegi Tartu-suuruses linnas õitsevad endiselt roosid ja muud suvelilled. Üks tuttav päris, kas tänavu on kusagil juba öökülmi esinenud.

Tuleb välja, et esimene öökülm maapinna kohal oli 7. septembril, kui tuntud külmades kohtades – Türi, Jõgeva, Kuusiku – mõõdeti 2 cm kõrgusel 2,4 kuni 0,9 miinuskraadi.

Järgmine öökülm tuli lainena 25. septembrist kuni 5. oktoobrini. Päris talviselt võisid end tunda Raplamaa elanikud 2. kuupäeval, kui sealkandis langes õhutemperatuur 2 m kõrgusel (nn öökülm õhus) –4,9, maapinna lähedal koguni –7,6 kraadini.

Miks rõhutatakse just sõnu “maapinna lähedal”? Sest mõõtmistega on kindlaks tehtud, et selgetel öödel või hommikutel langeb õhusoe kõige madalamale just mõne sentimeetri kõrgusel aluspinnast. Endise Nõukogude Liidu aladel mõõdeti õhu miinimumväärtusi maapinnal,

2 cm kõrgusel ning meteoroloogilises onnis 2 m kõrgusel. Paljudes riikides on viimane mõõtekõrgus 1,2 kuni 2 m, ning 5 cm maa- või rohupinnast.

Taimkatteta mullal on öösel kõige madalam temperatuur mitte mullapinnal, vaid selle kohal, sest pooleldi mullas oleva kraadiklaasi reservuaar saab sealt pidevalt soojust juurde. Taimestikust kujuneb kõige madalam temperatuur lehepinnal (hallanähtus).

Eestis määratakse õhu miinimumtemperatuuri rohu kohal vaid Jõgeva sordiaretajate põldudel. Näiteks 14. oktoobri varahommikul mõõdeti öökülmaks –3,3°, mullapinnal –0,7°, 2 cm kõrgusel –5,8° ning pügatud rohu kohal koguni –8,5°.

Öökülmasid klassifitseeritakse nende intensiivsuse järgi nõrgast (õhutemperatuur 2 kuni 0°) kuni väga tugevani, mil õhusoe langeb alla −4 kraadi. Öökülmade mõju sõltub paljus põllu- ja aiakultuurist.

Praegu oli juttu just sügisestest öökülmadest. Need algavad 2 m kõrgusel, Raplamaal keskmiselt 20. septembri paiku, saartel aga oktoobri lõpul. Maapinna lähedal saabuvad külmad 5–20 päeva varem.

Esimesi öökülmasid on täheldatud juba augusti teises pooles, näiteks hävitas tugev külm 29. augustil 1966. aastal Eesti loodeosas kõik kartuli- ja maisipõllud.

Suvised öökülmad

Põhimõtteliselt võib öökülma esineda kogu suve jooksul. Jõgeval on seda juhtunud viimase poolsajandi jooksul juulikuus (!) tervelt viiel aastal (näiteks 21.07.2006 mõõdeti 2 cm kõrgusel −3°).

Küsimus on selles, kas noid kuupäevi võiks lugeda selle aasta viimaste kevadiste või hoopis esimeste sügiseste öökülmade hulka?

Lõpetuseks. Arenenud riikides pööratakse agrometeoroloogilistele mõõtmistele väga suurt tähelepanu. Vähe on sellest, kui talunik oskab kartulipaneku aega määrata vaid selle järgi, kas palja tagumikuga kannatab mullal istuda. Ka põldude valikul tuleks täpsemalt arvestada nende öökülmaohtlikkusega.